

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียง

บ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

Agro-Tourism Activity Model of Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center,
Thung Sung Sub-district, Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province

วิรัตน์ ทองแก้ว¹ กมลทิพย์ จันทรหอม¹ นิภา ลายไทย¹ รัชมีธรรม หมายประสงค์พุฒิ¹ อรวรรณ ภูจอมเงิน¹

จารุมนต์ เกิดพิพัฒน์¹ และ นรินทร์พัชร พรหมฤทธิ์²

¹คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

Wirat Thongkeaw¹ Kamontip Chanhom¹ Nipha Laithai¹ Ratsamitham Maiprasongputti¹

Orawan Phoojomngern¹ Jarumon Kertpipat¹ and Ninrapat Promrit²

¹Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University

² Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center

วันที่รับ (Received) : 25 April 2023

วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) : 30 November 2023

วันที่ตอบรับ (Accepted) : 2 December 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน จำนวน 20 คน มีวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ และแบบเจาะจง ใช้เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสำรวจเชิงพื้นที่ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจเชิงพื้นที่ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา 2) ศึกษาและเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน จำนวน 12 คน มีวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ใช้เครื่องมือวิจัย คือข้อคำถามการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มย่อย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่าศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือการทำนาไร่ และนาปรัง เกษตรผสมผสาน การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงไส้เดือน การเลี้ยงปลาในกระชัง ข้าวยาคำเดียว ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้งและปลาแดดเดียว เชื้อราไตรโคเดมา เครื่องผสมดินปลูก และมีรูปแบบกิจกรรม ได้แก่ ฐานเลี้ยงผึ้งโพรงไทย และฐานปุ๋ยมูลไส้เดือน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมรากดิน กิจกรรมตักน้ำผึ้งพระจันทร์ กิจกรรมสตั๊ดโรลล์ และ กิจกรรม Walk Rally วิถีเกษตร

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงเกษตร; กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร; ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

Abstract

This study aimed to develop the Agro-Tourism Activities Model at Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center, Thung Sung Sub-district, Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province. Qualitative research methods were employed for this study. The primary objective was to survey the agro-tourism resources of Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center. Qualitative data were collected from 20 respondents, including community leaders, government officers, and members of Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center. The sampling techniques used were purposive sampling and snowball sampling. The research instruments included a semi-structured interview form and a field surveying form. Data were gathered through in-depth interviews and field surveys, and the analysis was conducted using the content analysis method. The second aim of this study was to explore and propose agro-tourism activities at Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center. Qualitative data were collected from 12 respondents, including community leaders, government officers, and members of Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center, using purposive sampling. The research instrument for this phase was a set of focus group discussion questions. Data were collected through focus group discussions and analyzed using the content analysis method. The research results revealed that Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center possesses agro-tourism resources such as farming and off-season farming, integrated agriculture, native chicken farming, beekeeping, earthworm farming, catfish farming, rice salad, honey products, catfish products, Trichoderma products, and a potting soil mixing machine. The identified activities model includes a Thai honey bee farm and vermicompost activities. Agro-Tourism activities at Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center encompass four development activities: earthworm activity, honeymoon activity, Rolla Salad activity, and Agricultural Way Walk Rally Activity.

Keywords: Agro-tourism; Agricultural Tourism Activities; Ban Wang Hin Sufficiency Economy Learning Center

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถเรียนรู้และสัมผัสกับวิถีเกษตรกรรมของชุมชน สร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้มาเยือนเกิดความประทับใจทำให้เกิดความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวและเพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติโดยไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ดังที่ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2557) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตของเกษตรกร โดยนักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร มีการร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเรียนรู้และศึกษาประสบการณ์ทางการเกษตร อันนำมาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจกับอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นรากฐานของสังคมไทยที่เต็มไปด้วยคุณค่า ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อีกทั้งการสัมผัสกับวิถีชีวิตในชนบท ชนบทธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้

ความสำคัญกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสกับวิถีเกษตรกรรมของชุมชนนั้นๆ อย่างใกล้ชิด ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่มีความสำคัญมากทั้งในเรื่องของการรักษาและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เข้าใจการทำการเกษตรมากขึ้นผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

สุดารัตน์ สุวรรณภูมิ (2559) ได้ให้นิยามของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเอาวิถีชีวิตของเกษตรกรรมมาเสนอจัดขึ้นตามสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง เช่น การร่วมทำกิจกรรมการทำนาอินทรีย์ เรียนรู้การปลูกข้าว การพักแรมในหมู่บ้านร่วมกับคนในชุมชนสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนการเรียนรู้ด้านการเกษตร และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น และกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นต้องเน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่ดี โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม และทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ ซึ่งตำบลทุ่งสังเป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ในอำเภอทุ่งใหญ่ มีความสำคัญทางด้านการเกษตรในระดับอำเภอ ตั้งแต่อดีตประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปัจจุบันประชากรปรับสภาพพื้นที่ทำนามาปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน ดังนั้นปัจจุบันประชากรตำบลทุ่งสังจึงประกอบอาชีพ ทำสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมันเป็นอาชีพหลัก มีศูนย์กลางทางการค้าและบริการที่สำคัญตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 (สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งสัง, 2564) คนในชุมชนส่วนใหญ่นิยมออกไปทำงานหรือไปเรียนนอกพื้นที่

ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน เดิมเป็นพื้นที่ที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่เป็นการปลูกพืชชนิดเดียวในบริเวณกว้าง เป็นวิธีที่นิยมใช้โดยเกษตรกรผู้ที่มีเนื้อที่ในการเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก โดยศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินได้เปลี่ยนรูปแบบของการทำเกษตรปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรเชิงผสมผสานที่มีการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดจะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินได้อย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อม และเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยนำแนวคิดจากโครงการโคกหนองนาโมเดล และโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้กับพื้นที่เกษตร อีกทั้งยังได้พัฒนาพื้นที่เกษตรจนประสบความสำเร็จได้รับการยอมรับระดับจังหวัด น่าสนใจต่อการต่อยอดสู่การท่องเที่ยวอยู่เต็มรูปแบบ จากรูปแบบของการทำการเกษตรผสมผสานและทางศูนย์มีแนวทางในการขับเคลื่อนจากต้นน้ำที่มีการทำการเกษตรผสมผสานและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอยู่แล้ว ไปสู่การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมที่ใช้การเกษตรนำมาต่อยอดไปสู่ปลายทางคือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจากเดิมพื้นที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นเพียงการรับกลุ่มที่สนใจศึกษาดูงานด้านการเกษตรผสมผสาน ซึ่งรูปแบบกิจกรรมที่ดำเนินการในปัจจุบันเป็นรูปแบบดูงานโดยการนำชมแปลงเกษตรและผลิตภัณฑ์ของศูนย์ที่มีการนำเสนอเพียงเป็นการขายเท่านั้น ไม่ได้ดำเนินในรูปแบบการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินยังเล็งเห็นที่จะพัฒนาต่อยอดจากพื้นที่การเกษตรผสมผสานไปสู่พื้นที่แหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต แต่เนื่องจากศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ยังไม่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว แต่มีความพร้อมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถต่อยอดการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่กำลังได้รับความนิยมมากขึ้น อีกทั้งศูนย์ได้นำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไปต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มรูปแบบเพื่อเศรษฐกิจของพื้นที่ที่ดีขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้ศึกษามีความประสงค์ที่จะสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้กับศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่มีความพร้อมในการเปิด

ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้มาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร และเพื่อนำไปต่อยอดทางด้านอาชีพให้เกิดรายได้และ
การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาและเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

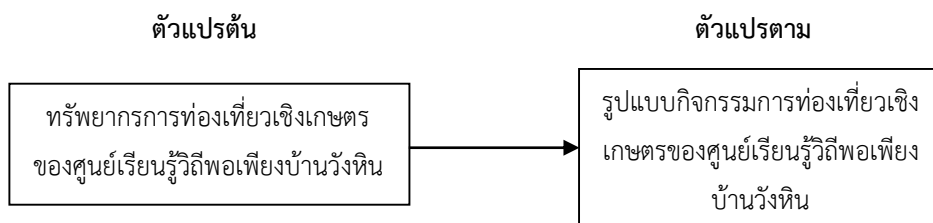
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Esichaikul, 2013) ประกอบด้วย 1) การกลไกกรรม คือ รูปแบบการพำ
นา รูปแบบเกษตรผสมผสาน รูปแบบสวนผลไม้ รูปแบบสวนไม้ดอกไม้ประดับ รูปแบบสวนพืชผักสวนครัว และรูปแบบ
สวนสมุนไพร 2) การประมง คือ การเพาะเลี้ยงและการจับสัตว์น้ำทั้งประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม 3) การปศุสัตว์
คือ การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ การเลี้ยงสัตว์เล็ก การเลี้ยงสัตว์ปีก และ 4) การป่าไม้ คือ การทำสวนป่าเศรษฐกิจพร้อมกับการ
จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ลักษณะกิจกรรมการเกษตรหลักสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ การเพาะปลูก
การเลี้ยงสัตว์ การประมง การเกษตรและป่าไม้ และการเกษตรแบบผสมผสาน (กรมการท่องเที่ยว, 2552) นอกจากนี้
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใดขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยวและลักษณะ
กิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ประกอบด้วย การสาธิต การให้ความรู้ จำหน่ายสินค้าชุมชน และแนะนำ
ธุรกิจเกษตร (เทพกร ณ สงขลา, 2554)

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Rossman and Schlatter (2015) กล่าวถึง การออกแบบโปรแกรมเบื้องต้นประกอบด้วยหลัก 6 ประการ (Six
Keys Element) ประกอบด้วย 1) บุคคลที่มีส่วนร่วม (Interacting People) 2) สถานที่ตั้งทางกายภาพ (Physical
Setting) 3) วัตถุที่ใช้ในการใช้เวลาว่าง (Leisure object) 4) โครงสร้าง (Structure) 5) ปฏิสัมพันธ์ (Relationship)
และ 6) การเคลื่อนไหว (Animation)

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการเกษตรในตำบลทุ่งสัง อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้นำชุมชน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) สมาชิกศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ในวัตถุประสงค์ที่ 1 กำหนดวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) และ ขั้นตอนที่สองผู้วิจัยใช้วิธีแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) จำนวน 20 คน และวัตถุประสงค์ที่ 2 กำหนดวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 12 คน

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ 2) แบบสำรวจเชิงพื้นที่ (Field Surveying) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสำรวจเชิงพื้นที่ (Field Survey) วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาและเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ ข้อคำถามสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ ตุลาคม 2563 - มกราคม 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสำรวจเชิงพื้นที่ (Field Survey) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

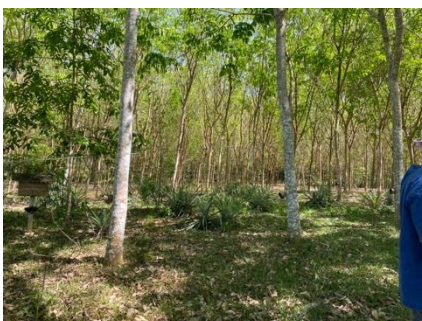
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ได้แก่

1. การทำนา การทำนาของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ การทำนาไร่ และการทำนาปรัง เป็นนาข้าวผสม และมีการทำนาร่วมกับการเลี้ยงปลาในนาข้าวไปด้วยเพื่อเป็นการกำจัดศัตรูพืชและการบำรุงดิน ซึ่งทางศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีการปรับพื้นที่นาให้มีสระ ร่องน้ำ และคันดินรอบแปลง ทั้งนี้นอกจากการปลูกข้าวและการเลี้ยงปลาแล้ว ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น มะเขือ ชিং ข่า ตะไคร้ เป็นต้น บริเวณรอบคันนาข้าวอีกด้วย เป็นการผสมผสานการทำกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่เดียวกัน

ภาพที่ 2 นาข้าวของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : คณะผู้วิจัย

2. การเกษตรแบบผสมผสาน เป็นการทำเกษตรที่มีการปลูกพืชหลายชนิดอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือเป็นการปลูกพืชร่วมกับการทำปศุสัตว์หรือประมงร่วมด้วยในพื้นที่เดียวกัน โดยพืชหรือสัตว์ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน จะช่วยเกื้อกูลกันทางธรรมชาติ ซึ่งศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน เป็นการปลูกพืชแซมในแถวพืชหลัก มีความหลากหลายในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ การปลูกพืชแซมในสวนยางพารา สวนปาล์ม การปลูกพืชผักสวนครัว การทำนา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงไส้เดือน และการเลี้ยงไก่ เป็นการทำเกษตรแบบยึดหลักทฤษฎีใหม่ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) เช่น การปลูกและการดูแลรักษา การแปรรูปผลิตทางการเกษตร การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

ภาพที่ 3 สวนยางพาราของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 4 การปลูกผักสวนครัวของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

3. การทำปุ๋ยสัตว์และประมง ประกอบด้วย

3.1 การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงไก่ของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินจะเป็นไก่พื้นเมือง เลี้ยงแบบปล่อยอิสระ โดยพื้นที่เลี้ยงไก่ของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน คือ สวนยางพารา ไก่จะหาอาหารกินเอง และได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น การจิกกินพืชผัก และแมลง ทำให้มีความสุขอารมณ์ดี ไก่ที่ได้มีคุณภาพดี จึงเรียกว่า ไก่ไก่อารมณ์ดี

ภาพที่ 5 การเลี้ยงไก่ของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

3.2 การเลี้ยงไส้เดือน การเลี้ยงไส้เดือนของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินเป็นการเลี้ยงไส้เดือนตระกูลแอฟริกา (AF) เพราะไส้เดือนชนิดนี้มีขนาดใหญ่ เหมาะกับอากาศของประเทศไทย แพร่พันธุ์และเติบโตเร็ว สามารถย่อยสลายมูลสัตว์ได้ดี มีปริมาณมาก และรวดเร็ว ซึ่งศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินจะเลี้ยงในกะละมัง มูลที่ได้จากไส้เดือนก็นำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เช่น นำไปทำปุ๋ยมูลไส้เดือน อาหารสัตว์ น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

ภาพที่ 6 การเลี้ยงไส้เดือนของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

3.3 การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงผึ้งโพรงไทยของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินเป็นการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย ใช้วิธีการสร้างรังไม้เลี้ยงแบบง่าย ๆ ผึ้งโพรงไทยมีขนาดตัวเล็ก นิสัยไม่ดุร้าย สร้างรวงรังซ้อนกันหลายชั้น สามารถเก็บน้ำผึ้งได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะล่อผึ้งด้วย센ส์หึ่งที่ทาไว้ในรังไม้ให้ผึ้งมาทำรังในรังไม้ที่เตรียมไว้ สามารถเก็บน้ำผึ้งได้ในเดือนห้าตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม อีกทั้งผึ้งโพรงไทยสามารถผลิตน้ำผึ้งได้ประมาณ 5 - 20 กิโลกรัมต่อรังต่อปี

ภาพที่ 7 การเลี้ยงฝังของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

3.4 การเลี้ยงปลา การเลี้ยงปลาดุกของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน เป็นการเลี้ยงปลาดุกที่เลี้ยงตามธรรมชาติจะเลี้ยงในบ่อที่ทำการขุดขึ้นมาเป็นบ่อขนาดใหญ่ลึกลงไปดินประมาณ 2-3 เมตร เลี้ยงตั้งแต่ยังเป็นลูกปลาขนาดเล็กให้เติบโตตามธรรมชาติ และให้อาหารปลาบ้างเล็กน้อย 2-3 วันครั้ง จะเลี้ยงปลาดุกในบริเวณนาข้าวเพื่อกำจัดศัตรูพืช และได้ประโยชน์ร่วมกัน ผลผลิตที่ได้จะนำไปแปรรูปเป็นปลาดุกร้าและปลาดุกแดดเดียว

ภาพที่ 8 การเลี้ยงปลาของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : คณะผู้วิจัย

4. อาหารพื้นบ้านที่มีความโดดเด่น อาหารพื้นบ้านที่มีความโดดเด่น ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีอาหารพื้นบ้านที่หลากหลายและโดดเด่นได้รับรางวัลของตำบลทุ่งสัง คือ ข้าวยาคำเดียว ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับซูชิ มีรสชาติเผ็ดนำ และเปรี้ยวหวานตาม ข้าวก็จะเป็นข้าว 3 สี ซึ่งเป็นสีจากธรรมชาติ คือสีขาวจากข้าวธรรมชาติ สีฟ้าครามจากดอกอัญชัน และสีเหลืองจากขมิ้น ในข้าวยาก็จะประกอบไปด้วยสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ตะไคร้ กะหล่ำปลีม่วง ใบมะกรูด ใบขมิ้น ใบมะตูม ใบพาโหม ใบชะพลู ดอกดาหลา มะม่วง แครอท เป็นต้น ส่วนน้ำราดก็จะแยกอยู่ด้านนอกเป็นน้ำบูดู

ภาพที่ 9 ข้าวยาคำเดียว
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

5. ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

5.1 ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินเป็นน้ำผึ้งที่ได้จากการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย ซึ่งเลี้ยงตามธรรมชาติ โดยผึ้งจะหาอาหารเองตามธรรมชาติ จะออกหาอาหารและดูดน้ำหวานของเกสรดอกไม้ในสวนมาสะสมไว้เป็นอาหารให้แก่ตัวอ่อนภายในรังผึ้ง ซึ่งน้ำผึ้งที่ได้จะมาจากเกสรดอกไม้ในสวนมีพื้นที่ที่หลากหลายเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสานแหล่งอาหารของผึ้งก็จะมาจากเกสรดอกไม้ต่าง ๆ ในสวน เช่น ดอกยางพารา ดอกปาล์ม และดอกของผลไม้ในสวน เป็นต้น ทั้งนี้ น้ำผึ้งที่ได้จากเกสรดอกไม้ของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีลักษณะเป็นน้ำผึ้งบริสุทธิ์ สีใสสะอาด ไม่ตกตะกอน และมีรสชาติหวานอย่างเป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 10 ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

5.2 ผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้งและปลาแดดเดียว ผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้งของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากการเลี้ยงปลาของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน เป็นการนำปลามาแปรรูปเป็นปลาตากแห้งและปลาแดดเดียว ซึ่งปลาตากแห้งและปลาแดดเดียวของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินใช้วิธีการตากด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ในโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ และไม่มีการใส่สารกันเสียและสารเจือปน

ภาพที่ 11 ผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้ง
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

5.3 เชื้อราไตรโคเดอม่า เชื้อราไตรโคเดอม่าเป็นเชื้อราที่นำมาใช้เพาะปลูกกำจัดเชื้อโรค ยับยั้งการเกิดเชื้อราในการทำลายพืช เป็นเม็ดข้าวจะมีสีเขียว โดยจะใช้ข้าวที่หุงไม่ดิบเกินไป และไม่สุกเกินไป ตักใส่ถุงผสมกับหัวเชื้อไตรโคเดอม่าเขย่าและพักไว้ในที่ร่มประมาณ 3-4 วัน แล้วก็เอามาผสมน้ำรดพืชผักได้เลย จะเป็นการฆ่าเชื้อราในพืชผักป้องกันไม่ให้เกิดเชื้อรา

ภาพที่ 12 เชื้อราไตรโคเดมา
ที่มา : คณะผู้วิจัย

6. ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรและองค์ความรู้เฉพาะ คือ เครื่องผสมดินปลูก เป็นเครื่องที่ใช้ในการผสมดินปลูกที่มาจากมูลไส้เดือน และทะลายปาล์มที่เอามาบดผสมกับมูลไส้เดือนที่เป็นสูตรคิดค้นของทางศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ซึ่งจะแตกต่างจากที่อื่น ๆ เพราะวดินปลูกจากที่อื่น ๆ จะใช้กาบมะพร้าวในการทำดินปลูก

ภาพที่ 13 เครื่องผสมดินปลูก
ที่มา : ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน

กิจกรรมเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่ดำเนินการอยู่ มีดังนี้

1. ฐานเลี้ยงผึ้งโพรงไทย ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย ซึ่งกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว คือ การชมสถานที่เลี้ยงผึ้ง การให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การสาธิตและเรียนรู้การเลี้ยงผึ้ง การดูแลเทคนิค การเก็บน้ำผึ้ง อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเลี้ยงผึ้ง และการแปรรูปผลิตภัณฑ์
2. ฐานปุ๋ยมูลไส้เดือน ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีการเลี้ยงไส้เดือน เพื่อนำมูลไปทำปุ๋ยมูลไส้เดือน ซึ่งศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีการบรรยายการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงไส้เดือน การผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน การใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งการสร้างรายได้ สร้างธุรกิจ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาและเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน พบว่ามีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด 4 กิจกรรม ดังนี้

ภาพที่ 2 เส้นทางกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ที่มา : คณะผู้วิจัย

1. กิจกรรมรกรากดิน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกี่ยวข้องกับถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงชีวภาพ เพื่อให้เห็นความสำคัญของการดูแลรักษาเนื้อดินก่อนลงมือเพาะปลูก โดยการใช้ไส้เดือนซึ่งได้รับ สมญานามในเชิงเกษตรกรรมว่า “รกรากดิน” มาเป็นตัวทำหน้าที่ย่อยสลายมูลสัตว์ (วัว) และนำสิ่งที่ได้ซึ่งเรียกว่าปุ๋ยมูลไส้เดือนมาใช้ในการเกษตร

ภาพที่ 3 แผนที่กิจกรรมรกรากดิน
ที่มา : คณะผู้วิจัย

2. กิจกรรมตักน้ำผึ้งพระจันทร์ เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและการเก็บน้ำผึ้ง ซึ่งผึ้งโพรงไทยเป็นแมลงเศรษฐกิจของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่เลี้ยงโดยสมาชิกในศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสร้างรังไม้เลี้ยงแบบง่าย ๆ และนำผลผลิตที่ได้ไปใช้ประโยชน์

ภาพที่ 4 แผนที่กิจกรรมต๋มน้ำฝ้่งพระจันทร์
ที่มา : คณะผู้วิจัย

3.กิจกรรมสลัดโรลร้า เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต่อยอดมาจากผลิตภัณฑ์ปลาตุกร้าและปลาแดดเดียวที่ตากด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ในโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ ไม่มีการใส่สารกันเสียและสารเจือปน โดยการนำปลาตุกร้าทอดและปลาดุกแดดเดียวทอดมาประกอบอาหารกับพืชผักสวนครัวที่หาได้ในศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียง โดยการเปิดโอกาสให้แก่ผู้สนใจใช้เวลาว่างในการทำอาหารง่าย ๆ ทานได้ด้วยตัวเอง รวมทั้งยังสามารถเรียนรู้ และเผยแพร่การทำสลัดโรลร้าแก่ผู้อื่นได้เช่นกัน

ภาพที่ 5 แผนที่กิจกรรมสลัดโรลร้า
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 6 สลัดโรลร้า
ที่มา : คณะผู้วิจัย

4.กิจกรรม Walk Rally วิถีเกษตร เป็นกิจกรรม Walk Rally ที่ประกอบด้วยฐานกิจกรรม 3 ฐาน คือ ฐานเกษตรผสมผสาน ฐานไข่วังหิน และฐานป้อนอกคอก ที่เกิดจากกิจกรรมทางการเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่มีความหลากหลายของพืชพันธุ์และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีความน่าสนใจ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตัวเองตามหัวข้อคำถามในใบงาน

ภาพที่ 7 แผนที่กิจกรรม Walk Rally วิถีเกษตร
ที่มา : คณะผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสาน ที่มีเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cooper &

Boniface (1998) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งดึงดูดความน่าสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนใจมีเสน่ห์เฉพาะตัว

ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ฐานเลี้ยงผึ้งโพรงไทย และฐานปยุมูลไส้เดือน มีลักษณะของกิจกรรมคือการนำชมศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน บรรยายให้ความรู้ แต่กิจกรรมนั้นไม่ได้มีโครงสร้างของกิจกรรมที่ชัดเจนและเป็นแบบแผน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dickman (1996) กล่าวว่าสถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ (Activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พักและเพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาและเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินตำบลทุ่งสัง อำเภอฟุ่ใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีกิจกรรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน (ขวัญข้าว พูลเพิ่ม, ชัยมงคล โฆสิตสุริยะพันธุ์, และ พิษญาพร ศรีบุญเรือง, 2564) พบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินตำบลทุ่งสัง อำเภอฟุ่ใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 4 ทั้งหมด 4 กิจกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กิจกรรมรากดิน ผลงานวิจัย พบว่าศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีกิจกรรมเชิงเกษตรคือ ฐานปยุมูลไส้เดือน ที่มีการเลี้ยงไส้เดือน เพื่อนำมูลไปทำปุยมูลไส้เดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ เมืองเกษม และ จามรี พระสุนิต (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชิงแสง ได้อีกกล่าวว่า การนำหลักการทางธรรมชาติและทางวิชาการนำไส้เดือนดินมาเพาะเลี้ยงเพื่อประโยชน์ทางการเกษตรภายในศูนย์การเรียนรู้เชิงแสง และเป็นแหล่งศึกษาและสาธิตแก่ประชาชนและผู้สนใจ ซึ่งพิจารณาว่าผลผลิตจาก ไส้เดือนดินที่สำคัญคือ "ปุยมูลไส้เดือน" ซึ่งปุยมูลไส้เดือนถือเป็นของดีที่มีประโยชน์กับการปลูกต้นไม้ เพราะนอกจากจะทำให้ดินอุดมสมบูรณ์อุดมไปด้วยจุลินทรีย์ อินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหาร โดยทางศูนย์เรียนรู้ได้นำสายพันธุ์ไส้เดือนที่นิยมคือ แอฟริกัน ไนท์ครอเซอร์ หรือ AF เป็นพันธุ์ที่นำเข้ามาเลี้ยง ผ่านการทดลองแล้วว่าเหมาะสม ทั้งเรื่องการเจริญเติบโต การขยายพันธุ์ที่รวดเร็ว และคุณภาพของปุ๋ยที่เกิดจากการหมักและย่อยสลายจาก จุลินทรีย์ จึงเป็นสายพันธุ์หนึ่งที่ได้รับการนิยมนำไปแพร่หลายสำหรับรูปแบบการเลี้ยงไส้เดือนทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีการบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงไส้เดือน การผลิตปุยมูลไส้เดือน และการใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมแก่การออกแบบกิจกรรมรากดินเพราะบริเวณเดิมก็เป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับในการผลิต และการเก็บรักษาปุยมูลไส้เดือนโดยเฉพาะอยู่แล้ว มีลักษณะบริเวณเป็นโรงเรือนมีพื้นที่ประมาณ 20 ตร.ม. แบ่งออกเป็นสัดส่วน โดยกิจกรรมเริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมและเริ่มอธิบายถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำปุยมูลไส้เดือน เริ่มสาธิตขั้นตอนต่าง ๆ แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ลงมือปฏิบัติในขั้นตอนการเลี้ยงไส้เดือนและการร่อนไส้เดือนเพื่อแยกไส้เดือนและมูลไส้เดือน เพื่อนำปุยมูลไส้เดือนที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมทดลองนำปุยมูลไส้เดือนกลับไปใช้และส่งเสริมการทำเกษตรแบบเทคโนโลยีชีวภาพ

2. กิจกรรมตักน้ำผึ้งพระจันทร์ ผลการวิจัย พบว่า ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรคือ ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง ซึ่งศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย เลี้ยงตามธรรมชาติ โดยผึ้งจะหาอาหารเองตามธรรมชาติ ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน มีพื้นที่ที่หลากหลายเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสาน

แหล่งอาหารของผึ้งก็จะมาจากเกสรดอกไม้ต่าง ๆ ในสวน เช่น ดอกยางพารา ดอกปาล์ม และดอกของผลไม้ในสวน จึงเหมาะแก่การจัดกิจกรรมคั้นน้ำผึ้งพระจันทร์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชมวิธีการเลี้ยงผึ้งการเก็บน้ำผึ้ง และสามารถคั้นน้ำผึ้งเพื่อซื้อน้ำผึ้งเป็นของฝากได้ อีกทั้งยังสามารถถ่ายรูปคู่กับถังไม้หรือบ้านผึ้งได้อีกด้วย เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และเคล็ดลึบในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและการเก็บน้ำผึ้งให้กับผู้เข้าร่วมผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ สุภัทรา สังข์ทอง, กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล, และ วิภาวี ความวุฒิ (2564) ศึกษาเรื่อง การศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า กิจกรรมการเยี่ยมชมการเลี้ยงผึ้งโพรง ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กระบวนการเลี้ยงผึ้งไป จนกระทั่งถึงกระบวนการผลิตเป็นน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้งได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยเฉพาะลักษณะของน้ำผึ้งที่มาจากผึ้งป่าที่ผสมผสานน้ำหวานจากดอกไม้ในบริเวณป่าชายเลน และปากของบริเวณบ้านเขาค่อม กิจกรรมนี้สามารถพัฒนาได้ ตั้งแต่การโพรงไม้สำหรับล่อผึ้งให้เข้ามาทำรังการทำเสนหึ่งผึ้งหรือขี้ผึ้ง ทั้งนี้เนื่องจากการเก็บน้ำผึ้งมีฤดูกาลเป็นตัวกำหนด แต่แหล่งกิจกรรมยังสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ด้วยการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม รับฟังข้อมูลถ่ายภาพเช็คอิน และหาซื้อผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้งของกลุ่มได้

3. กิจกรรมสไลด์โรลล์ ผลวิจัยที่คณะผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสำรวจเชิงพื้นที่ (Field Survey) พบว่าศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีอาหารพื้นบ้านคือ ปลาตุ๋นและปลาตุ๋นเค็มน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา รัตนสุภา และคนอื่นๆ (2559) ได้ศึกษา งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ปลาตุ๋นเป็นผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่ได้รับความนิยม มีชื่อเสียง โดยเฉพาะในเขต จังหวัดนครศรีธรรมราชแต่ผู้บริโภคไม่สะดวกในการนำผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นไปรับประทานและขาดความทันสมัยในรูปแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งปลาตุ๋นและปลาตุ๋นเค็มน้ำของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ใช้วิธีการแปรรูปโดยการ ตากด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ในโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ และไม่มีภาชนะบรรจุกันเสียและสารเจือปน จึงเหมาะแก่ การจัดกิจกรรมสไลด์โรลล์ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนการทำสไลด์โรลล์ ที่เป็นการต่อยอดมาจากการนำ ผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋น ปลาตุ๋นเค็มน้ำมาประกอบอาหารร่วมกับพืชผักสวนครัวภายในศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน โดยการทำกิจกรรมผู้เข้าร่วมจะได้สัมผัสกับสวนพืชผักสวนครัวเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบ ขบวนการสาธิตการทำกิจกรรมการทำสไลด์โรลล์พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการทำอาหาร รวมทั้งยังสามารถเรียนรู้และเผยแพร่การทำสไลด์โรลล์แก่ผู้อื่นได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีธ ต้นสกุล (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร กรณีศึกษาชุมชนขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่นในชุมชน การคัดสรรและหาวัตถุดิบจากชุมชนเพื่อประกอบอาหารทานเอง เป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวและเกิดความภูมิใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

4. กิจกรรม Walk Rally วิถีเกษตร ผลวิจัย พบว่าศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การทำเกษตรผสมผสาน ได้แก่ การปลูกพืชแซมสวนยางพารา และสวนปาล์ม การเลี้ยงไก่ เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกพืชหลายชนิดทั้งไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุก ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัว มีพื้นที่ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพแบบไม่กลับกอง มีการเลี้ยงไก่ไข่ และเป็นพื้นที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี ด้วยพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การจัดกิจกรรม Walk Rally วิถีเกษตร เป็นกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยฐานกิจกรรมทั้งหมด 3 ฐาน ได้แก่ ฐานเกษตรผสมผสาน ฐานไข่วังหิน และฐาน ปุ๋ยหมักชีวภาพ ที่เกิดจากกิจกรรมทางการเกษตรของศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหินที่มีความหลากหลายของพืชพันธุ์ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีความน่าสนใจ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังบรรยาย สืบถาม และเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรผสมผสาน ปุ๋ยหมักชีวภาพและไข่ ผู้เข้าร่วมจะได้รับใบงานในการทำกิจกรรมในแต่ละฐาน เพื่อตอบคำถามในแต่ละ

กิจกรรม เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเองตามหัวข้อคำถามในใบงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาติ กิจกรรยง (2545) กล่าวว่า กิจกรรม Walk Rally 1. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพสังคมสมัยใหม่ที่สอนให้คนรู้จักคิด รู้จักมอง ปัญหาในมุมกว้าง และลึก มีสาระประเด็น ที่มีแนวความคิดรวบยอด 2. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยยึดเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3. เป็นกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ เรียนรู้หลักและเงื่อนไขการอยู่ร่วมกัน และทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องค้นหาคำถามด้วยการลงมือทำ และฐานกิจกรรม ได้แก่ 1. ฐานเกษตรผสมผสานให้ผู้เข้าร่วมเดินสำรวจและสังเกตพืชพันธุ์เพื่อตอบคำถามตามใบงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบที่หลากหลาย และเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว
2. ควรวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยว ในศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน ตำบลทุ่งสัง อำเภอบึงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อสรุปจากการวิเคราะห์นั้นมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลทุ่งสังให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2552). *คู่มือการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ขวัญข้าว พูลเพิ่ม, ชัยมงคล ไชยศิริยะพันธุ์, และ พิษญาพร ศรีบุญเรือง. (2564). การศึกษาแรงจูงใจเพื่อพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (สวนผลไม้) จังหวัดระยอง. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 ประจำปี พ.ศ. 2564. Reshaping Thailand Tourism and Service through New Paradigm*.
- เทพกร ณ สงขลา. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตร ของชุมชนชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาการจัดการและ สารสนเทศศาสตร์*, 6(2), 1-12.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2557). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุราษฎร์ธานี: การวิจัยฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 54(3), 202-220.
- เบญจมาศ เมืองเกษม, และ จามรี พระสุนิล. (2564). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชิงสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 239-252.
- ปวิธ ต้นสกุล. (2563). ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร กรณีศึกษาชุมชนนาบ นาก อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Journal of Management Walailak University*, 9(1), 81-92
- พนิดา รัตนสุภา, จรีพร เชื้อเจ็ดตน, ปิยวรรณ เสรีพงศ์, ธนัชชา สุริยวงศ์, เย็นจิต นาคพุ่ม, เจษฎา รมเย็น, และ เสาวลักษณ์ บุญรอด. (2559). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสาร วิทยาการจัดการ*, 33(2), 19-42.
- สมชาติ กิจกรรยง. (2545). *เทคนิคการเป็นวิทยากรฝึกอบรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มัลติมีเดียฟอร์แมชั่นเทคโนโลยี.
- สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งสัง. (2564). ข้อมูลพื้นฐานของตำบลทุ่งสัง. สืบค้นจาก <http://www.thungsung.go.th/>

- สุดารัตน์ สุวรรณภูมิ. (2559). *การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านนาเยีย ตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์, ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- สุภัทรา สังข์ทอง, กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล, และ วิภาวี ความวุฒิ. (2564). การศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 17(1), 24-46

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

- Cooper, C., & Boniface, B. G. (1998). *Geography of travel and tourism*. UK: Butterworth Heinemann.
- Dickman, C.R. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Canberra; Australian Nature Conservation Agency.
- Esichaikul, R. (2013). *Agro-tourism Management concept*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat.
- Rossman, J. R., & Schlatter, B. E. (2015). *Recreation programming: designing and staging leisure experiences*. Seventh edition. Urbana, IL: Sagamore Publishing.

คณะผู้เขียน

ดร.วิรัตน์ ทองแก้ว

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
31 ม.6 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
E-mail: wiratpe29@hotmail.com

กมลทิพย์ จันทร์หอม

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
31 ม.6 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
E-mail: kamontipchanhom@gmail.com

นิภา ลายไทย

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
31 ม.6 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
E-mail: niphalaythi@gmail.com

รัศมีธรรม หมายประสงค์พัฒน์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
31 ม.6 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
E-mail: ratsamitham12846@gmail.com

อรวรรณ ภูจอมเงิน

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
31 ม.6 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
E-mail: orawan.px@gmail.com

จารุมนต์ เกิดพิพัฒน์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
31 ม.6 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
E-mail: jarumon.fin@gmail.com

นรินทร์พัทธ์ พรหมฤทธิ์

ศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงบ้านวังหิน
ตำบล วังหิน อำเภอ บางขัน นครศรีธรรมราช 80360
E-mail: p_ninrapat@yahoo.com